

**Nemzetközi kapcsolatok
Multidiszciplináris
Doktori Iskola**

TÉZISGYŰJTEMÉNY

Jody Patricia Jensen
Globalizálódó kormányzás
a sokrésztvevős világban:
a globális Herceg, Kalmár és Polgár
című Ph.D. értekezéséhez

Témavezető:

Dr. Blahó András
tanszékvezető egyetemi tanár

Budapest, 2008

Világgazdaságtan Tanszék

TÉZISGYŰJTEMÉNY

Jody Patricia Jensen
Globalizálódó kormányzás
a sokrésztvevős világban:
a globális Herceg, Kalmár és Polgár
című Ph.D. értekezéséhez

Témavezető:

Dr. Blahó András
tanszékvezető egyetemi tanár

Budapest, 2008

© Jody Patricia Jensen, 2008

TARTALOMJEGYZÉK

I. KUTATÁSI ELŐZMÉNYEK ÉS A TÉMA INDOKLÁSA	1
II. A FELHASZNÁLT MÓDSZEREK	3
II.1. A globalizáció új korszaka	3
II.2. A Herceg, a Kalmár és a Polgár	4
II.3. Strukturális hibridizáció	5
III. AZ ÉRTEKEZÉS EREDMÉNYEI	6
III.1. A globalizáció és ellenzői	6
III.2. A nemzetállam átalakulása	7
III.3. A globális piacok több résztvevős, irányításának kialakulása	9
III.4. A szokatlan üzletmenet (business as unusual): a vállalati polgár hibridje	11
III.5. A társadalmi vállalkozó hibrid: a bomlasztó innováció	12
III.6. A média és a globalizáció	15
III.7. A kialakulófélben lévő civil társadalom mint kihívás és lehetőség	17
III.8. Globális civil társadalom és globális irányítás/kormányzás	19
III.9. Globális vs. kozmopolita vagy nemzeti vs. parochiális	20
III.10. Felhívás a változásra	21
III.11. Globális és globalizálódó demokrácia	22
III.12. Poszt-nacionalista demokrácia: új formák és új tartalmak felé	23
IV. FŐBB HIVATKOZÁSOK	26
V. A TÉMAKÖRREL KAPCSOLATOS SAJÁT PUBLIKÁCIÓK JEGYZÉKE	31

I. KUTATÁSI ELŐZMÉNYEK ÉS A TÉMA INDOKLÁSA

A napjainkban zajló globalizációs folyamat mélyen ható változásokat hozott a tekintetben, hogy miként veszünk (vagy nem veszünk) részt a demokratikus gyakorlatban, hogyan működtetjük üzleti életünket, hogyan kommunikálunk és miként szervezzük meg személyes életünket valamint azt a társadalmat, amelyben élünk. Számos szerző megjegyezte már, hogy az elmúlt két évtized során alapjaiban változott meg a globalizáció természete, megnövekedett a kiterjedése, az intenzitása, a sebessége és a hatásának mértéke. A globalizációval foglalkozó tanulmányok legtöbbször a folyamat gazdasági hatásait elemzik és nem térnek ki a társadalmi dimenziókra. A disszertáció célja az, hogy egymásra vonatkoztatva tárgyalja a legfontosabb globális szereplők – az államok, a piacok és a társadalmak – megváltozott lehetőségeit, magatartását és kényszerpályáit. A globalizáció fogalma ma már mindenki számára mindenre kiterjedő jelentőséggel bír: annak elmélete, hogyan működik mindaz, ami egyetemesen érvényes. A fő érveket egyenként kell elemeznünk, hogy a konfrontációból konstruktív együttműködést hozzunk létre. A mai globalizációs folyamat mély kontextuális változás; olyan alapfogalmak újradefiniálását teszi szükségessé, mint az állam, a piac és a

civil társadalom. A disszertáció a globalizáció és a civil társadalom kérdéskörében folytatott évtizedes kutatás gyümölcse. Részben tudományos elméleti viták eredményeit alkalmazom a kifejtés során, részben pedig a civil társadalom fejlesztése terén végzett empirikus munkatapasztalataimra támaszkodom. A dolgozatot megalapozó tudományos kutatás egy részét a berlini Wissenschaftszentrum CiSoNet (Civil Society Network) projektjének résztvevőjeként végeztem, és amelyet az Európai Unió FP5-ös keretprogramja támogatott. Ez a projekt szerteágazóan vizsgálta a civil társadalom nyelvhasználatát. Az átfogó projekten belül az én munkám a kialakulóban lévő globalizálódó civil társadalom fejlődésének elemzése volt, így többek között a fokozódó globális egyenlőtlenség és kirekesztés új és roppant nagy horderejű kérdéseivel, és azok tovagyűrűző következményeivel foglalkoztam. Ezen kívül kutatásokat végeztem a megváltozott globális kontextus új szereplőivel kapcsolatosan is. Hét évig foglalkoztam társadalmi vállalkozókkal mint az *Ashoka: Innovators for the Public* nevű szervezet regionális igazgatója. E tapasztalat révén közeli és mély ismereteket szereztem a disszertációmban elemzett egyik hibrid formával kapcsolatosan. Tudomásom szerint az üzleti világ és a társadalom kapcsolatára eddig senki sem alkalmazta a hibridizációs elemzést. Egyedülálló lehetőség volt ez arra,

hogy közvetlen közelből tanulmányozhassam, hogyan működik egy 'új hibrid' a mai társadalomszerveződés globalizált kontextusában. Ennek a munkának a tanulságait terjesztettem ki az államokra, piacokra és a médiára. Igyekeztem felmérni, milyen lehetőségek kínálkoznak és milyen lépések történtek abban az irányban, hogy a korábban áttekintett egymással kölcsönös függésben álló területek között stratégiai partneri kapcsolatok alakuljanak ki. Ezen kutatási eredmények jelentősége abban rejlik, hogy a kormány nélküli kormányzás új, hibrid formái jelennek meg és ötvöződnek egymással, újabb és újabb hibrid formákat hozva létre. Ezek részben a mai globalizáció egyik fontos jellegzetességét alkotják, másfelől pedig jelentős, ha nem is létfontosságú szerepet játszanak a globális kormányzás struktúráinak kialakulásában és működésében.

II. A FELHASZNÁLT MÓDSZEREK

II.1. *A globalizáció új korszaka*: az elméleti megközelítés első stádiumát jól példázza WALLERSTEIN, GILL és SASSEN, akik felismerték, hogy a globalizáció új korszakába léptünk, s hogy ennek a folyamatnak végkimenetele megjósolhatatlan. Ebben a kontextusban igen jelentős WALLERSTEIN megfontolása: az átmeneti korszakokban fokozott jelentőségre tesznek szert az egyéni és kollektív akciók, s egy-egy új struktúrába való átme-

net fokozott lehetőségeket kínál az emberi intervenció és kreativitás számára. Dolgozatomban az állam, a piac és a társadalom fogalmainak újragondolására törekedtem. A disszertációban kibontakozik a korszakunkban rejlő innováció és kreativitás.

II.2. *A Herceg, a Kalmár és a Polgár*: Munkámnak a MARC NERFIN által bevezetett hármás metafora – a herceg, a kalmár és a polgár – adja a fogalmi keretét. Nerfin megkülönböztet egy 'harmadik rendszert', amely sem politikai, sem gazdasági sikerre nem törekszik: célja az, hogy az emberek érvényt tudjanak szerezni saját autonóm hatalmuknak a Kalmár jól szervezett pénzügyi és piaci erőivel, valamint a Herceg államával és kormányával szemben. Ez a gondolatrendszer gazdag forrásul szolgált elméleti tanulmányaimhoz. Ugyanakkor szükségesnek éreztem a metafora kiterjesztését a mai média roppant hatalom fölött diszponáló játékosaira. A disszertációban azt vizsgálom, mennyire képesek nyitottabb és befogadóbb globális kormányzati struktúrák kialakítására. A globalizációs vita különböző, egymással nehezen összeegyeztethető álláspontjaival az újrapozicionált globális Herceg, Kalmár és Polgár fogalmát kell szembeállítanunk. A lokálisan és globálisan is önszerveződő Polgár (Nerfin metaforája szerint a „harmadik szektor”, vagy a civil társadalom) a Herceg államgépezete és kormányközi mechanizmusai, valamint a Kalmár felturbózott piacai, valamint

ezek érintkezési pontjai együttesen adják a jelen disszertáció módszertani bázisát.

II.3. *Strukturális hibridizáció:* A jelen tanulmányban a globalizációt egyfajta hibridizációs folyamatként fogjuk fel, ahol a formák elválnak a fennálló gyakorlatoktól és újabb formákká és gyakorlatokká állnak össze. A hibridizáció kiterjedhet az államokra, piacokra, a médiára és a civil társadalomra is, hiszen a globalizáció egyszerre fejt ki erőket a fragmentáció és az integráció irányában (fragmegration), amelyek aztán valamennyi területet érintik. Strukturális hibridizációt figyelhetünk meg a politikai gazdaságban, a termelési módok és hibrid gazdasági formációk értelmezésében; az időben és a térben, a premodern, modern és posztmodern egymás mellett élésében; az állami és az üzleti szabályozások változásaiban, továbbá az üzleti világ és a társadalom közötti „köz-” és „magán-” partnerkapcsolatokban. Mindez az együttműködés és verseny új, kevert formáinak sokféleségét hozza létre. A disszertáció tárgyát tehát az állam, a piac, a társadalmi szféra és a média azon hibrid működési struktúrái képezik, amelyek a demokráciát a globalizáció felől érő kihívásokra adott válaszként jöttek létre.

III. AZ ÉRTEKEZÉS EREDMÉNYEI

III.1. *A globalizáció és ellenzői*: a globalizáció-vita ma már lényegileg nem más, mint a demokráciáról, a társadalmi igazságtalanságról és a globális szintű irányításról/kormányzásról szóló vita. A gazdasági globalizációval kapcsolatos főbb vitás kérdéseket a következőképpen foglalhatjuk össze. A globális gazdasági liberalizáció, amely piaci alapú üzletpolitikai megoldásokat szorgalmaz, csődöt mondani látszik. Különösen a fejlődő országok számára jelent megoldhatatlan problémákat, s hozzájárul a globális szintű nyomor, egyenlőtlenség és igazságtalanság terjedéséhez. Sokan sürgetik, hogy jöjjön létre a globális piacok működésének és a globális folyamat irányításának valamiféle etikai szabályozása. A hatalmi egyensúly olyan formán alakult át, hogy némely multinacionális vállalat gazdasági ereje és befolyása meghaladja számos államét. Ez oda vezet, hogy az államok erejüket veszítve immár nem képesek kielégíteni a szociális igényeket és a vállalatok tevékenysége fölött is meggyengül az ellenőrzésük. Erősen behatárolódik az államok mozgásteret a gazdasági és szociálpolitikai döntéshozatalban; az elszámoltathatóság pedig a választott tisztségviselők helyett a multilaterális gazdasági intézmények nem választás útján létrejött globális bürokráciájára felé tolódik el. Többen felhívják a fi-

gyelmet arra, hogy a globalizáció neoliberális jövőképe (a tőke és az árucikkek szabad áramlása) valójában korlátokat állít az emberek, az információ és a gondolatok szabad áramlása útjába. Elengedhetetlen, hogy védjük az emberi és a környezeti jogokat a multinacionális vállalatok és a multilaterális gazdasági intézmények jogsértéseivel szemben. Ezért mindkettőjük esetében elengedhetetlen a nagyobb átláthatóság, szabályozottság és elszámoltathatóság kialakítása. A globális irányításban résztvevő intézmények demokratizálása és nyitottá tétele szükséges ahhoz, hogy a civil társadalom szervezetei is részt vállalhassanak a döntéshozatalban, a stratégia kialakításában és megvalósításában. Az e tárgyban folyó vita részben a „globális tudat”, a globális értékek és azonosságtudat kialakulásának eredménye, ami a világpolgárság (cosmopolitan citizenship) fogalmában ragadható meg.

III.2. *A nemzetállam átalakulása:* Jelenleg egy hibrid állam kialakulásának vagyunk tanúi, amelyben hibrid kompetenciák és hatáskörök működnek. Olyan típusú hatalomról és állami működésről van itt szó, amely a nemzet hagyományos összetevőinek denacionalizálását hozza magával. Ez a hibrid sem nem egészen privát, sem nem egészen nyilvános, nem is egészen nemzeti, nem is egészen globális. Éppen ezért a hibriditás – amely nemzetinek sem és globálisnak sem nevezhető a szó mai

jelentése szerint – a szuverenitás fogalmának átalakulását jelzi. A nemzet mint gyűjtőfogalom már nem fedti le megfelelően a hagyományos állami tevékenységek és felelősségi körök terjedését és átalakulását. Egy önrendelkezéssel bíró kollektíva ma már nem feltétlenül helyezhető el egy különálló nemzetállam területi határain belül. A hatalom többfókuszúvá vált, s a nemzetállam csupán egy ezek közül, a nemzetállami szinten működő hatalom pedig átalakulóban van. A belpolitikai kihívások ma már sokszor olyan nemzetközi keretek között értelmeződnek át, amelyek több nemzetet érintő, vagy akár globális koordinációt tesznek szükségessé és egész államcsoportok kell, hogy szabályozzák őket. Ezek a változások szükségessé tették az államhatalom átalakulását, ám ez nem feltétlenül járt együtt az államon alapuló politikai hatalom kiüresedésével. A 'globális' részben a nemzeti kereteken belül jön létre és beágyazódása is e keretek között történik. Egyes államok felkészültebbek erre az átalakulásra, mint mások. Ez kiválthatja, hogy az egyes államok kompetenciája polarizálódik a globális szintén belül: akik jobban alkalmazkodtak, azok erősebben is hallathatták hangjukat a globális intézkedések során. Ennek aztán további következményei vannak arra nézve, hogy az adott országban mennyire tudja megvetni a lábát a demokrácia akár helyi, akár országos szinten. Egyértelmű, hogy ha valahol kompetens or-

szágos vezetőket választanak – akik a gazdasági globalizáció kihívásait egyensúlyba tudják hozni az ország szociális és politikai érdekeivel –, az ország könnyebben kerül olyan pozícióba, ahol a globális gazdaság haszonélvezőjévé válhat. Ahogy a progresszív és pozitív hibridizáció erőssé teheti az egyes államokat és megerősítheti a nemzeti demokráciákat, éppúgy a regresszív nemzeti hibridizáció, amely a reprezentatív állami intézményeket, mint pl. a törvényhozás, a multinacionális vállalatok és vállalatvezetők foglyaivá teszi, gyengíti a nemzeti szintű demokráciát és fokozza annak rizikóját, hogy az ország elesik a demokrácia előnyeinek élvezetétől.

III.3. *A globális piacok több résztvevős irányításának kialakulása:* Az üzleti élet szabályozása egyre gyakrabban válik többfókuszúvá. A szabályozás a legkülönbözőbb helyekről fakad, az egyedi vállalatoktól és üzleti társulásoktól kezdve a civil szervezeteken át a közintézményekig. Egyre inkább intézményesülni látszik a profitorientált és a nonprofit résztvevők közötti érintkezés szabályozása. A magánszféra szereplői mind gyakrabban hoznak létre, tartanak és tartatnak be külön, privát szabályozást, ellenőrzik ennek helytálló voltát és betartását. Ezek a szabályrendszerek egyben ma már a gazdasági viszonyok globális irányításának alapvető eszköztárához tartoznak. Míg a szabályozás tradicionális formái a nemzetállamoktól,

majd később a kormányközi intézményektől eredtek, a szabályozás jelenlegi hibrid formái és a „köz” és „magán”, illetve a „magán” – „magán” irányítási/vezetési struktúrák szülöttei. Ezek magukban hordozzák a közös szabályozás több résztvevős (multi-stakeholder) szemléletét is. A szóban forgó kapcsolatok más természetűek, mint a civil szervezetek és a magánszektor között történelmileg ismert érintkezési formák, hiszen míg a múltban ellenfelekként álltak egymással szemben, ma már egyre többször vallanak közös normákat és elveket. Az etikus, környezetkímélő és szociálisan érzékeny termék- és gyártási szabályozás az a terület, ahol egyre gyakrabban jönnek létre hibrid partnerkapcsolatok. A felülvizsgálat, a minősítés és a beszámoló szintén kezd az önszabályozástól az együttműködés (co-regulation) irányába elmozdulni. A vállalatok társadalmi felelősségvállalása (corporate social responsibility) mint fogalom nem csak azt foglalja magában eredendően, hogy a vállalatok etikusan járnak el azokkal a közösségekkel szemben, amelyekben belül tevékenykednek, hanem azt is, hogy a közösség maga szintén fontos szereplője, meghatározója a vállalat tevékenységének. Azon változások között, amelyek előkészítették a terepet a sok résztvevős kezdeményezések és együttműködés kialakulásához, meg kell említeni a diszkurzív mező átalakulását, a politikai környezet átstrukturálódását, végül

pedig a társadalmi nyomás és a vállalatok önszabályozását érő kritika egybeesését. Ezek az újítások és kezdeményezések a gazdasági hibridizáció fontos területét jelentik, és olyan területeket érintenek, mint a vállalati és társadalmi felelősségvállalásról szóló párbeszéd, a profit újradefiniálása és az üzleti szabályozás. Ez pedig megnöveli annak lehetőségét, hogy esetleges új résztvevők vállalhassanak szerepet a globális üzleti élet irányításában és szabályozásában.

III.4. *A szokatlan üzletmenet (business as unusual): a vállalati polgár hibridje:* A világ száz legnagyobb gazdasága közül legalább 37: vállalat. Óriási hatalmat képviselnek. Egy európai szintű kutatás azonban kimutatta, hogy az elitek többsége jobban bízik a civil társadalom szervezeteiben, mint akár a vállalatokban, akár a kormányokban. Ilyen erős legitimitás birtokában a globális civil szervezetek jelentős tekintéllyel léphetnek föl a vállalatok gondatlanságával és felelőtlen viselkedésével szemben. A vállalati polgárság egyik típusa olyan üzleti vezetőket foglal magába, akik figyelembe veszik a szociális és környezetvédelmi értékeket, akár saját rövidtávú vállalati érdekeik sérelmére is. Hosszú távú megközelítésben szemlélik a profitot és a profittermelést, és belátták: a hosszú távú üzleti tervezéshez az is nélkülözhetetlen, hogy megóvjuk a természeti erőforrásokat és helyi infrastruktúrát építsünk ki, hiszen ez teszi majd le-

hetővé, hogy a jövőben is biztonságosan és hatékonyan működhessünk. A vállalatok és a civil szervezetek közötti hatékonyabb partnerkapcsolatok révén a különböző szektorok jobban megismerik és tiszteletben tartják egymást. Ha sikerülne kialakítani az államok, vállalatok és civil társadalom hármass koalícióját, ez létrehozhatná a gazdasági globalizáció irányítását szolgáló struktúrát azáltal, hogy egyetemes standardekot fektet le, globális szinten ellenőrzi és figyeli a vállalatok viselkedését és szükség esetén eljárást kezdeményez. A vállalati polgár – mint a hagyományos üzleti játékos hibridizált változata – segíthet áthidalni a szakadékot piacok, államok és társadalmak között. A vállalatokat végső soron talán az győzheti meg a társadalmi felelősségvállalás elvének helyességéről, ha belátják, hogy a felelős üzleti gyakorlat megnövekedett hasznot hozhat. A hatásos vállalati társadalmi felelősségvállalási programmal rendelkező vállalatok tíz éves távlatban 9,8%-kal magasabb megtérülési rátát mutatnak föl, mint azok a vállalatok, ahol ilyesmi nem működik. Az ilyen magatartást tanúsító korporációkkal szemben az NGO-k is nagyobb együttműködési és párbeszéd készséget tanúsítanak.

III.5. *A társadalmi vállalkozó hibrid: a bomlasztó innováció: A „társadalmi vállalkozás” kifejezés a társadalmi meghatározottságú küldetésvállalást kombinálja az üzleti fegyelemmel, innová-*

cióval és elszántsággal. A felforgató innováció (disruptive innovation) fogalma – amely az elmúlt évtized egyik legfontosabb innovációs elméletének alapja – a társadalmi szférában történő innováció leírására alkalmas. A társadalmi vállalkozók megszakítják a korábban már létező szolgáltatások, értékláncolatok és üzleti és szociális modellek működését, s ezáltal strukturálisan formálják át a társadalmat. A siker érdekében a strukturális innováció stratégiájának a következőket kell tartalmaznia: Új ötlet, amely lehet (a) alapvető rendszerváltoztatás egy már fennálló rendszer alapvető jellemzőinek átalakítása révén, s amely elvileg világszerte bevezethető; (b) szektor-specifikus stratégiai elem: ez maga is egy vagy több olyan stratégiai elemből áll, amely valamit módosít az adott szektor konkrét működésén; (c) átfogó vagy integrált stratégia, amely a meglévő szolgáltatások egy csoportjának kombinálását tűzi maga elé; (d) olyan eszme vagy ötlet adaptálása és alkalmazása, amelyre a társadalmi vállalkozó saját helyi környezetén kívül figyelt fel. Társadalmi hatáson azt értjük, hogy az új szolgáltatásoknak hány haszonélvezője lesz, de azt is, hogy az új megközelítés mennyire átfogó és sokoldalú. A szokványosan kihasználatlan erőforrások mozgósítása azt jelenti, hogy olyan erőforrásokhoz férünk hozzá, amelyeket a hagyományos üzletmenet mellett nem szokás felhasználni, mint pl. a közösségi alapú műveletek vagy az önkéntesek.

A stratégiai partnerkapcsolat és a hálózatokkal való együttműködés azt szolgálja, hogy a figyelem egyetlen konkrét, kritikus célcsoportra összpontosuljon – e cél eléréséhez számos résztvevőt magában foglaló koalícióra van szükség. Szükségessé válik a szektorok fölött átívelő együttműködés. Piaci alapú ösztönzők felhasználása a társadalmi változás kiváltására – ez szükségessé teszi az ösztönzők újbóli összehangolását és kikényszeríti azt a kreativitást, amely szükséges a számos egymással összekapcsolódó társadalmi probléma megoldásához. Az innovációk/stratégiai változások folytonossága azt tükrözi, mennyire kifinomultak azok a különféle rugalmas stratégiák, amelyek a politikai és gazdasági kontextusban található új lehetőségekre és változásokra támaszkodnak. A működési hatékonyság az erőforrások mozgósításának feltétele. A földrajzi kiterjedés modelljei között találjuk a következőket: *franchising, hálózatosodás*, harmadik fél általi átvétel, kiválósági központok kialakítása, etc.

Az üzleti és a társadalmi vállalkozó közötti különbség magától éretetődő. A társadalmi vállalkozó szemében a szociális küldetés világosan kirajzolódik és központi jelentőséggel bír. A hatás mértéke és mélysége válik elsődleges küldetéssé, nem pedig az anyagi javak felhalmozása. A vagyontársadalmi tőkévé alakul, amely képessé tesz arra, hogy minél nagyobb számú embert

szolgáljon a lehető legjobb, leghatékonyabb és leginkább fenntartható formában.

III.6. *A média és a globalizáció*: a globalizációkutatás és a médiakutatás között viszonylag kevés elméleti érintkezés van. A globalizáció teoretikusai a média- és kommunikációtudományon kívülről jöttek, a legtöbb médiatudóst pedig a médiában tetten érhető gazdasági és hatalmi egyenlőtlenség érdekli. Bár a legtöbben egyetértenek a média meghatározó jelentőségében, a kulturális tanulmányok egyik alcsoportjaként tanulmányozása mégis nemegyszer perifériára szorul annak ellenére, hogy egyszerre nyilvánul meg benne a gazdaság, a politika és a politikai közösség. A média jóval központibb szerepet játszik, hiszen az egyes médiatevékenységek, amelyekből társadalmi gyakorlat lesz, magának a globalizációs folyamatnak a részét képezik. Ez az új közeg – a média - teljes egészében ki van szolgáltatva a technológia működésének. A globális média kettéválása gazdaság-orientált és politika-orientált szereplőkre a média hibridizációjának egy formája. A hibrid média alapvető szerepet játszik a társadalmakban és meghatározza azok befolyását a globális kormányzásra. Minél inkább alkalmas a civil társadalom arra, hogy közel férközzék a nemzetközi médiához és azt befolyásolni tudja, annál jobban képes növelni befolyását a nemzetközi vitákban. Másfelől az állampolgárok által fenntartott új

fórumok, levelezőlisták, chatroomok vagy blogok robbanásszerű elszaporodása nyomán ma már egészen máshogyan keletkezik és terjed mindaz, amit hírnek nevezhetünk. A felhasználóból készítő lesz, a készítők pedig az új média használóivá alakulnak át. Ugyanakkor szem előtt kell tartanunk, hogy az új média a megtévesztés és félrevezetés új módozatait is kifejlesztheti, amennyiben manipulálni képes az információt, visszaélhet vele, sőt, olyan sajátos értékeket és érdekeket szolgálhat, mint a nacionalizmus, az idegengyűlölet vagy a kirekesztés. Erre a közelmúltban láttunk valós példát, a Terrorist 007 nyomozása során – ez az iszlám fundamentalista nem csupán az Alkaida propaganda szintjén tevékenykedett, hanem olyan weboldalat hozott létre, mint a <www.YouBombIt.com>, valamint az Alkaida üzeneteinek árusítását és terjesztését szolgáló linkeket. Az internetes terrorista propagandagépezet segítségével az egyetemisták egymást radikalizálták, s így számukra az egész világ egy virtuális terrorista-kiképző hálózattá alakult át. Ez igen súlyos következményekkel járt az internetes szólásszabadságra nézve és sajátos megvilágításba helyezett olyan kérdéseket is, mint hogy le lehet-e valakit tartóztatni azért, hogy milyen tartalmakat tölt le, vagy csak azért, amit az információ birtokában effektíve cselekszik. A szólásszabadság és az

új kommunikációs technológiák viszonya várhatóan súlyos vi-
ták és konfrontációk tárgyául fog szolgálni a közeli jövőben.

III.7. *A kialakulófélben lévő globális civil társadalom mint kihí-
vás és lehetőség:* A globális civil társadalom a globális állam-
polgári tudat létrejöttének, közös értékek és célok kialakulásának
a megnyilvánulása. „Egymást átfedő sorsközösségeinket” hang-
súlyozza, amelyben az egyének globális állampolgárként visel-
kednek. A globális társadalom számos egymással összekapcso-
lódó problémát vetett föl, mint pl. a nemzetközi civil szerveze-
tek, a nemzetek fölött átívelő érdekérvényesítő hálózatok, a glo-
bális társadalmi mozgalmak, az új multilateralizmus, a deterritorializáció, etc. A demokrácia működési rendellenességei meg-
szülik a civil társadalom aktivizálódása iránti igényt, ugyanakkor
globális szinten a civil társadalom mindaddig amorf és kifejlet-
len marad, amíg nem talál valamilyen globálisan alkalmazható
formát a polgárok részvételének megjelenítésére. A kozmopoli-
tizmus vagy a világpolgári státusz együtt jár bizonyos jogokkal,
ugyanakkor felelősséget is hordoz magában. A globális irányí-
tás/kormányzás kontextusában a társadalmi mozgalmakba tömö-
rülő polgárok a terebélyesedő globális civil társadalom részévé
válnak. A globalizálódó civil társadalomban benne rejlik a lehe-
tőség (1) szóhoz juttatni valamint hatalommal felruházni a részt-
vevőket, ezzel fokozva globális szintű részvételük hatékonysá-

gát; (2) javítani a közoktatás minőségét és elterjedtségét azzal, hogy a komplex és gyors változásokról szóló információkat terjesztik; (3) támogatni a vitát a globális kormányzás kihívásaival kapcsolatban mind a helyi, mind pedig a nemzetek fölött szintén; (4) hozzájárulni a nemzetközi irányítás áttekinthetőségéhez és (5) fokozni az elszámoltathatóságot. Fontos mérlegelni a globális civil társadalom korlátait, amelyek segítenek megérteni, hogy vajon a globális civil társadalom jelenthet-e érdemi alternatívát vagy valójában ugyanaz a logika köti, mint a piacokat és az államokat. A civil társadalom hatóereje önmagában korlátozott: csak az államokkal vagy a piaci szereplőkkel folytatott partneri együttműködés formájában tudja azokkal közösen viselni a felelősséget. A társadalmi értékrendnek, a társadalmi normáknak kell megváltozniuk ahhoz, hogy a világ biztonságosabb, egészségesebb és igazságosabb legyen. E téren a civil szervezetek fontos szerepet játszhatnak. Ha azonban a nyilvánosság, a közvélemény érdektelen marad, maguktól sem a multinacionális vállalatok, sem a kormányok nem fognak változásokat bevezetni. A globalizáció nyújtotta lehetőségek kihasználásával a helyi közösségek is hatalomhoz juthatnak, s ez befolyásolja az államnak a globális gazdasági integrációt és a fenntartható fejlődést alakító képességét. A nagy kérdés itt az, hogy a helyi demokráciák alkalmasak-e arra, hogy a helyi kérdéseket és vitákat globá-

lis szintre emeljék, miközben a globális jelentőségű kérdések vitáját helyi szinten is meghonosítják.

III.8. *Globális civil társadalom és globális irányítás/kormányzás*: Globális irányításon/kormányzáson nem egy olyan világkormány embrionális formáját értjük, amely a modern nemzetállami kormányok mintáját követi. A globális viszonyok ezen elképzelés szerint inkább egyfajta poszt-nemzetállami formában kerülnek szabályozásra anélkül, hogy létezne egyetlen közös hatalmi központ. A civil társadalom is ennek megfelelően más funkciót tölt be mint a korábbi korszakokban és saját helyét is újra meg kell találnia a globális, posztnemzeti konstellációban. Ha megerősödik a kapcsolat a civil társadalom és a szabályozó mechanizmusok között, ezzel fokozódhat az állampolgároknak a globális irányítás/kormányzás iránt érzett respektusa és annak legitimitása is megnő az emberek szemében. A civil társadalom megerősítheti a globális irányítás/kormányzás intézkedéseit, illetve hozzájárulhat ezek meghozatalához, szükség esetén pedig korlátokat is szabhat. Emellett teret biztosíthat az elégedetlenség kifejezésére, ha az intézkedések illegitimnek tűnnek társadalmi nézőpontból. Nehéz megjósolni, hogy a most létrejövő globális nyilvánosság és civil hálózatok képesek lesznek-e megteremteni azokat a működtető kereteket és intézményeket, amelyek kellő felkészültséggel és következetességgel lesznek képesek formálni

és alakítani azokat a nyilvános tereket, ahol a civil társadalom kifejlődhet és hozzájárulhat a globális irányítás/kormányzás működéséhez.

III.9. *Globális vs. kozmopolita vagy nemzeti vs. parochiális*: A világ egyre inkább polarizálódik. A globális társadalom olyan mechanizmus, amely lehetővé teszi, hogy áthidaljuk a szakadékot a globális „vörös” és „zöld” zónák között (Mary Kaldor kifejezései: vörös zóna, ahol erőszak és nyomor uralkodik; zöld zóna, ahol fizikai és mentális falak védik a globalizáció haszonélvezőit). Előfordulhat, hogy maga a globalizáció is átformálódik: a globális kontextusnak megfelelően átalakul a szuverenitás és a demokrácia fogalma. A globalizáció nem jelenti azt, hogy el kell búcsúznunk az államtól vagy hogy egy globális kormány létrehozása napirenden lenne. Az állam változik és átalakulóban van, esetenként eltérő formában és ütemben, a kormány nélküli kormányzás pedig mint egyfajta új globális politikai viselkedésmód van kialakulóban, amelynek megvannak a maga regionális és globális nyilvános terei, amelyek között az állam csupán egy a résztvevők közül. Ez az új, többretegű, többszintű, több szektorra oszló konstrukció átható és alapvető következményekkel bír a demokráciára nézve. Azt jelentheti, hogy a helyi közösségek előtérbe kerülnek, megerősödnek és viselni tudják azokat a terheket, amelyeket korábban hagyományosan a nemzeti hatóságok

viseltek. Az állampolgárok és a helyi polgárok hálózatai érdekelt résztvevővé lépnek elő a közös politika megformálásában és kommunikálásában, megvalósításában és menedzselésében.

III.10. *Felhívás a változásra*: Ahhoz, hogy a globalizáció folyamatait társadalmi szempontból pozitív irányba lehessen fordítani, erősebb etikai keretekre van szükség, mivel a globalizáció etikai vákuumban alakult ki, ahol a siker egyetlen mércéje a piaci siker volt. A piac-vezérelt globalizáció nem tűzi a zászlajára az olyan értékeket, mint az emberi jogok tiszteletben tartása, a sokféleség iránti tisztelet, közös környezetünk védelme vagy alapvető emberi közösségünk tudata. Ehelyett inkább megrendítette a társadalmi közbizalmat a kormányzás valamennyi szintjén, s ezáltal valójában a demokráciát, sőt a társadalmak alapszövetét gyengítette meg. A hangsúly azon van, hogy erősítsük az emberek biztonságát, a társadalmi egyenlőséget és a demokráciát. Ma a globális civil társadalom aktívan vesz részt a globalizációs folyamat irányítását szolgáló újabb konstrukciók kialakításában. A globális civil társadalomról szóló vita a sokféleség és a konfliktusok kezelésének megoldására koncentrál, valamint arra, hogy minden szinten fenntartsa és továbbvigye a nyilvános vitát, és terjessze az erőszakmentességet. Meglehet, az új évszázadban a demokrácia mint konfliktuskezelés fogalmazódik majd újra, ehhez pedig a helyi közösségek megerősítésére

van szükség. Ez indokolja, hogy a helyi szintű demokráciaépítés olyan jelentős szerepet játszik a globalizációs tanulmányokban.

III.11. *Globális és globalizálódó demokrácia:* A demokratizálás irányába mutató nyomást ki lehet alakítani felülről (nemzetközi pénzüzetek, külső kormányok, privát adományok) és alulról is. A civil társadalmak a helyi és nemzeti szinteken egyre inkább összefonódnak a globális kommunikációval és a társadalmi hálózatokkal, amelyek szerepet játszanak a reformok kikényszerítésében. A civil társadalom mozgalmi és szervezetei azt is kezdik megérteni, hogy a jó globális kormányzás kereteihez szükség van hozzáértő állami képviselőkre, s hogy a globális szinten igencsak nem mindegy a számukra, hogy kik reprezentálják országukat. Abba is igen gyorsan beletanulnak, hogyan használják ki a globális hálózatokat a demokrácia erősítésére a saját országukban. Míg egyfelől igaz, hogy számos döntést ma már nemzetek fölötti, globális szinten hoznak meg, az is tény, hogy a döntéshozatal fokozódó bonyolultsága nagyobb mértékű „szubszidiaritást” tesz lehetővé és követel meg egyben, azaz azt, hogy minél több döntést hozzanak meg a polgárokhoz legközelebb álló szinteken.

III.12. *Poszt-nacionalista demokrácia: új formák és új tartalmak felé:* A demokrácia többet jelent, mint pusztán szabad választásokat: magában foglal egy olyan lentről fölfelé ható dinamikát, amely az átmeneti országokban gyakran hiányzik. Igaz közismert, hogy a társadalmak demokratizálódása jóval tovább tart, mint a demokratikus intézmények létrehozása. A Kelet-Közép-Európában nemrégiben tapasztalt nyugtalanság jelentős része is azt bizonyítja, hogy igen hosszú időt vesz igénybe, amíg a demokratikus működési elvek beépülnek az olyan társadalmakba, amelyek hagyományosan autoriter és paternalista vagy éppen diktatórikus működéshez szoktak hozzá. Ilyen esetekben hosszú távon fontosabbnak bizonyulhat a lentől fölfelé haladó demokráciaépítés mint a föntről lefelé irányuló, az elit által vezényelt folyamat. A globális viták helyi szintűvé konvertálhatók és a helyi vitákat is áttehetjük a globális szintésre. Ha a demokráciát a globalizáció kontextusában újrafogalmazzuk, ezzel gazdagítjuk a globalizáció irányításáról folyó globális vitát és egy ilyen folyamat segíthet abban is, hogy áthidalja a szakadékokat, amely elválasztja egymástól a terrorizmust is kitermelő nyomor, reménytelenség és kétségbeesés óriási területeit a jólét globális erődjektől. Ha a globális civil társadalom nem lép át ezen a szakadékon, akkor át fog lépni rajta a fokozódó bizonytalanság, erőszak és terrorizmus. Újító és kezdeményező módon kell gondolkodnunk

tehát a globális kormányzás rugalmas, sok résztvevős mechanizmusairól, amelyeknek mind a helyi, mind a globális igényeknek meg kell felelniük.

Soha nem álltak az emberiség előtt olyan bonyolult és olyan éles kihívások, mint ma; környezeti szempontból (pl. a globális felmelegedés megkérdőjelezhetetlen következményei); politikai szempontból (Közel-Kelet, Irak és Irán, Észak-Korea) és általában az emberi biztonság szempontjából csakúgy, mint ha a demokrácia válságára gondolunk a fejlett államokban. A globális átalakulás folyamatai, léptékük, tempójuk és jellegük folytán minden korábbinál összetettebbek és problematikusabbak. Szinte valamennyi földrajzi régióban és az emberi élet talán összes területén jelentkező feszültségek mély strukturális problémákról árulkodnak, amelyek összehangolt és összpontosított figyelmet igényelnek. A társadalmainkat érő egyik legsúlyosabb kihívás az, hogy az irányítás különféle szintjein hiányzik a megfelelő vezetés és a közös jövőnként érzett globális felelősség. Ha változásra akarunk mozgósítani, ehhez az állam, a piac és a társadalmak új, hibrid formáit kell kifejlesztenünk, s szélesebben összehangolt összefogást kell létrehoznunk a globális érintett résztvevők (stakeholderek) különböző szektorai között. Ha a Herceg, a Kalmár és a Polgár, valamint a Varázsló (trickser) valamennyi erőforrását maximálisan ki tudjuk használni, csakúgy, mint az

új, hibrid formák érintkezési felületeit, és megnyitjuk a kapukat a bővebb részvételen alapuló, elszámoltatható döntéshozatal előtt, akkor talán elindulhatunk afelé, hogy az új évszázadban a globalizáció pozitív hozadékát igazságosabban és egyenlőbben osszuk föl és több embernek juttassunk belőle.

IV. FŐBB HIVATKOZÁSOK

- Albrow, Martin, Helmut Anheier, Marlies Glasius, Monroe E. Price, Mary Kaldor, eds. 2008. *Global Civil Society 2007/2008. Communicative Power and Democracy*. Sage.
- Anheier, Helmut, Marlies Glasius, Mary Kaldor, eds. 2001. *Global Civil Society 2001*. Oxford University Press.
- Anheier, Helmut, Marlies Glasius, and Mary Kaldor, eds. 2005. *Global Civil Society 2004/2005*. Sage.
- Bauman, Zygmunt. 1998. *Globalization*. Polity.
- Bech, Ulrich. 2000. *What is Globalization?* Polity.
- Bello, Walden. 2004. *Deglobalization. Ideas for a New World Economy*. Cox and Wyman.
- Biermann, Frank. 2006. "Earth System Governance. The Challenge for Social Science." *Global Governance Working Paper*, No. 19. The Global Governance Project.
- Biermann, Frank, and Steffen Bauer. 2005. "Managers of Global Governance. Assessing and Explaining the Influence of International Bureaucracies." *Global Governance Working Paper*, No. 15. The Global Governance Project.
- Blahó, András. 2001. "Changing Sources of Risk in a Globalizing World: Assessment of New Needs and Policy Responses." <http://www.inwent.org/ef-texte/social/blaho.htm>.
- Bornstein, David. 2004. *How to Change the World: Social Entrepreneurs and the Power of New Ideas*. Oxford University Press.
- Boyer, Robert and Daniel Drache, eds. 1996. *States Against Markets. The Limits of Globalization*. Routledge.
- Brundtland Report. 1987. *Our Common Future*. Oxford University Press.
- Brown, C. ed. 1994. *Political Restructuring in Europe: Ethical Perspectives*. Routledge.
- Cassese, Antonio. 2005. *International Law*. 2nd ed. Oxford University Press.
- Castells, Manuel. 1996. *The Information Age: Economy, Society and Culture. The Rise of the Network Society*. Vol. 1. Blackwell.

- Castells, Manuel. 1998. *The Information Age: Economy, Society and Culture. The Power of Identity*. Vol. 2. Blackwell.
- Chandhoke, Neera. 2002. "The Limits of Global Civil Society." In Glasius, Marlies, Mary Kaldor and Helmut Anheier, eds. *Global Civil Society 2002*. Oxford University Press, pp. 35-53.
- della Porta, Donatella, Massimiliano Andretta, Lorenza Mosca, and Herbert Reiter. 2006. *Globalization from Below. Transnational Activists and Protest Networks*. University of Minnesota Press.
- Diamond, Larry. 1994. "Rethinking Civil Society: Towards Democratic Consolidation." *Journal of Democracy*, Vol. 5, No. 3, pp. 4-17.
- Edwards, Michael. 2002. "Herding Cats? Civil Society and Global Governance." *New Economy*, No. 9, No. 2, pp. 71-76.
- Featherstone, Mike, Scott Lash and Roland Robertson, eds. 1995. *Global Modernities*. Sage.
- Flew, Terry. 2005. *New Media*. Oxford University Press.
- Foster, John. 2001. *Knowing Ourselves: A Brief History of Emerging Civil Society*. 4th Civicus World Assembly.
- Glasius, Marlies, Mary Kaldor and Helmut Anheier, eds. 2002. *Global Civil Society 2002*. Oxford University Press.
- Habermas, Jürgen. 2001. *The Postnational Constellation*. The MIT Press.
- Hafez, Kai. 2007. *The Myth of Media Globalization*. Polity.
- Hankiss, Elemér. 2006 *The Toothpaste of Immortality: Self Construction in the Consumer Age*. Johns Hopkins University Press.
- Heater, Derek. 2002. *World Citizenship. Cosmopolitan Thinking and Its Opponents*. Continuum.
- Held, David. 2003. *Cosmopolitanism*. Polity.
- Held, David. 2004. *Global Covenant: The Social Democratic Alternative to the Washington Consensus*. Polity.
- Held, David and Anthony McGrew, David Goldblatt, and Jonathan Perratton. 1999. *Global Transformations. Politics, Economics, and Culture*. Polity.
- Held, David and Anthony McGrew. 2005. *The Global Transformations Reader*. Polity.
- Held, David and Anthony McGrew. 2003. *Governing Globalization*. Polity.

- Hoffmann, Stanley. 2002. "Clash of Globalizations," *Foreign Affairs*, Vol. 81, No. 4, pp.104-115.
- International Labor Organization. 2004. *A Fair Globalization: Creating Opportunities for All*. ILO.
- Kaldor, Mary, Helmut Anheier, and Marlies Glasius, eds. 2003. *Global Civil Society 2003*. Oxford University Press.
- Kaldor, Mary, Martin Albrow, Helmut Anheier, Marlies Glasius, eds. 2007. *Global Civil Society 2006/7*. Sage.
- Keohane, Robert O. 2003. "Governance in a Partially Globalized World." In Held, David Held and Anthony McGrew. 2003. *Governing Globalization*. Polity, pp. 325-347.
- Lipschutz, Ronnie D. 2004. "Global Civil Society and Global Governmentality." In Barnett, M. and R. Duvall, eds. 2004. *Power and Global Governance*. Cambridge University Press, pp. 229-248.
- Lipschutz, Ronnie D. 2005. "Networks of Knowledge and Practice: Global Civil Society and Global Communications." In de Jong, Wilma, Martin Shaw, Neil Stammers, eds. *Global Activism Global Media*. Pluto Books, pp. 17-33.
- Lipschutz, Ronnie D. 1992. "Reconstructing World Politics: The Emergence of Global Civil Society." *Millenium: Journal of International Studies*, Vol. 21, No. 3, pp. 389-420.
- Lull, J. 2000. *Media, Communication, Culture: A Global Approach*. 2nd ed. Polity.
- McIntosh, Malcolm, Ruth Thomas, Deborah Leipziger, and Gill Coleman. 2003. *Living Corporate Citizenship: Strategic Routes to Socially Responsible Business*. Prentice Hall.
- Milanovic, Branko. 2005. *Worlds Apart: Measuring International and Global Inequality*. Princeton University Press.
- Mittleman, James H. ed. 2000. *Globalization Critical Reflections*. Lynne Rienner Press.
- Nerfin, Marc. 1987. "Neither Prince, nor Merchant: The Citizen. An Introduction to the Third System." *Development Dialogue*, pp. 170-195.
- Ohmae, Kenichi. 1995. *The End of the Nation State. The Rise of Regional Economies*. Harper Collins Publishers.

- Oliviero, Melanie Beth, and Adele Simmons. 2002. "Who's Minding the Store? Global Civil Society and Corporate Responsibility." In Glasius, Marlies, Mary Kaldor and Helmut Anheier, eds. 2002. *Global Civil Society 2002*. Oxford University Press, pp. 77-107.
- Palankai, Tíbor. 2003. *Economics of European Integration*. Akadémiai Kiadó.
- Pattberg, Philipp. 2006. "The Transformation of Global Business Regulation." *Global Governance Working Paper*, No. 18. The Global Governance Project.
- Perrons, Diane. 2004. *Globalization and Social Change. People and Places in a Divided World*. Routledge.
- Pieterse, Jan Nederveen. 1995. "Globalization as Hybridization." In Featherstone, Mike, Scott Lash and Roland Robertson, eds. *Global Modernities*. Sage, pp. 45-68.
- Rantanen, Terhi. 2005. *The Media and Globalization*. Sage.
- Rosenau, James N. 2000. "The Governance of Fragementation: Neither a World Republic nor a Global Internstate System." Paper presented at the Congress of the International Political Science Association. Quebec City, Canada.
- Ruggie, John Gerard. 1998. *Constructing the World Polity*. Routledge.
- Rupert, Mark. 2002. *Ideologies of Globalization: Contending Visions of a New World Order*. Routledge.
- Sakamoto, Y., ed. 1994. *Global Transformation: Challenges to the State System*. United Nations University Press.
- Salamon, Lester M. 1994. "The Rise of the Non-Profit Sector." *Foreign Affairs*, Vol. 73, pp. 108-122.
- Sassen, Saskia. 2006a. "The State and Globalization: Denationalized Work and Internal Power Shifts." Unpublished paper part of a multi-year research project.
- Sassen, Saskia. 2006b. *Territory, Authority, Rights. From Medieval to Global Assemblages*. Princeton University Press.
- Saul, John Ralston. 2005. *The Collapse of Globalism*. Atlantic Books.
- Scholte, Jan Aart. 2002. "Civil Society and Democracy in Global Governance." *Global Governance*. Vol. 8.
- Scholte, Jan Aart. 2004. "Civil Society and Democratically Accountable Governance." *Government and Opposition*, Vol. 39, No. 2, pp. 211-233.

- Scholte, Jan Aart. 2000. "Global Civil Society." In Woods, N. ed. *The Political Economy of Globalization*. Palgrave Macmillan, pp. 173-201.
- Scholte, Jan Aart. 2005. *Globalization: A Critical Introduction*. Palgrave.
- Scholte, Jan Art. 2001. "The Globalization of World Politics." In Baylis, J. and S. Smith, eds. *The Globalization of World Politics*. 2nd ed. Oxford University Press.
- Stiglitz, Joseph. 2002. *Globalization and its Discontents*. Penguin Books.
- Szabó, Máté. 2004. "Globális demokrácia, globális civil társadalom, új médiumok." *Magyar Tudomány*, pp. 151-163.
- Szabó, Máté. 2004. *Globalizáció, regionalizmus, civil társadalom*. Századvég Kiadó.
- Szentes, Tamás. 2003. *World Economics*, Vols. I and II. Akadémiai Kiadó.
- Wagner, Peter, ed. 2006. *The Languages of Civil Society*. Berghan Books.
- Wallerstein, Immanuel. 2000. "Globalization or the Age of Transition? – A Long Term View of the Trajectory of the World System." *International Sociology*, Vol. 15, No. 2, pp. 251-267.
- Zadek, Simon. 2001. *The Civic Corporation*. Earthscan.

V. A TÉMAKÖRREL KAPCSOLATOS SAJÁT PUBLIKÁCIÓK JEGYZÉKE

Könyvek

2004. *Europe Bound: Faultlines and Frontlines of Security in the Balkans*. Editor. Savaria University Press.
2007. *From Transition to Globalization: New Challenges for Democracy, the Media and Society*. Editor with József Bayer. MTA Institute of Political Science.

Könyvfejezetek

2003. "Faultlines and Frontlines of Security: Regional and Global Challenges for Europe." In Jensen, Jody, ed. *Europe Bound: Faultlines and Frontlines of Security in the Balkans*. Savaria University Press, pp. 347-367.
2006. "The Second Renaissance of Civil Society in East Central Europe – and in the European Union." With Ferenc Mészlivetz. In Wagner, Peter, ed. *The Languages of Civil Society*. Berghahn Book, pp. 131-158.
2006. "Global Civil Society: from Dissident Discourse to World Bank Parlance." With Ferenc Mészlivetz. In Wagner, Peter Wagner, ed. *The Languages of Civil Society*. Berghahn Book, pp. 177-205.
2007. "Globalizing Governance in a Multi-Stakeholder World." In Bayer, József and Jody Jensen, eds. *From Transition to Globalization: New Challenges for Democracy, the Media and Society*. MTA Institute of Political Science, pp. 220-237.

Referált szakmai folyóiratok

- 2003 Fall. "Faultlines and Frontlines of Security: Regional and Global Challenges for Europe." *Central European Political Science Review*, Vol. 4, No. 13, pp. 42-54.
- 2004/2005. "Globális Civil Társadalom: A Másképpen Gondolkodás Diszkurzusától a Világbanki Zsargonig." *Civil Szemle*, Vol. 11. No. 4, pp. 5-25.
- 2006 December. "Los lenguajes de la sociedad civil: metáforas para el cambio o la dominación?" [The Languages of Civil Society: Metaphors for Change or Domination]. *Puente@Europa*, pp. 20-25.

- 2007 Spring. "The Search for Social Entrepreneurs." *Central European Political Science Review*, Vol. 7, No. 23, pp. 97-102.
2007. "A Herceg, a Kalmár és a Polgár a globalizáció örvényében." *Politikatudományi Szemle XVI*, pp. 33-50.

Egyéb publikációk

1995. "Society's Conscience." *Changemakers Magazine*.
1996. "A Home of the Heart." *Changemakers Magazine*.
1996. "The 'Trans' without Formation." *Changemakers Magazine*.
2000. *TakingITGlobal. A case study of WSIS in the context of Global Civil Society*. ISES DISCUSSION PAPER, No. 13, pp. 33-37.
2002. *The Future of Europe. Democracy, Civil Society and Enlargement*. Editor. Szombathely: ISES WORKING PAPER SERIES.
2004. *A Concise Bibliography of Civil Society*. ISES DISCUSSION PAPERS, No. 13.
2004. *An Introduction to the Discourse of Civil Society: A Civil Society Reader*. With Ferenc Miszlivetz. Savaria University Press.
2005. "Doing well by Doing Good." *Találjuk-ki Közepéuropát [Reinventing Central Europe]*. website (www.talaljuk-ki.hu).
2005. "The Global Village: A World of Frustration and Delight." [Világfa-lu, Kátyúkkal] *Találjuk-ki Közepéuropa [Reinventing Central Europe]*. website (www.talaljuk-ki.hu).
2005. *The Languages of Civil Society*. With Miszlivetz Ferenc. Florence: European University Institute Working Papers.
2005. "The Social Entrepreneur in Central Europe parts I. and II." [Társadalmi vállalkozók, I. II.], *Találjuk-ki Közepéuropát [Reinventing Central Europe]*. website (www.talaljuk-ki.hu).
2005. "Üzletember polgár." *Találjuk-ki Közepéuropát [Reinventing Central Europe]*. website (www.talaljuk-ki.hu).
2005. *The Languages of Civil Society - Europe and Beyond* CiSoNet Perspectives. With Ferenc Miszlivetz. Berlin: Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung.
2005. *What is a Leading Social Entrepreneur? And Why Should We Study Them?* ISES WORKING PAPERS. Savaria University Press.